

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770

e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2018. gada 26. jūlijā

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Sanita Osipova, tiesneši Gunārs Kusiņš un Daiga Rezevska,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [...] un [...] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēji) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 101/2018),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu atzīt likuma „Par valsts pensijām” 37. panta trešo daļu (redakcijā, kas ir spēkā līdz 2019. gada 1. janvārim) ciktāl tā neregulē tiesības pārdzīvojušam laulātajam pensionāram saņemt līdzīgu daļu (pusi) no laulības laikā iegūtā kopīgā īpašuma – mirušā laulātā pensijas, un 2018. gada 26. aprīļa likuma „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām”” 1. pantu, ciktāl ar to šā likuma 37. panta trešā daļa izteikta jaunā redakcijā, neregulējot tiesības pārdzīvojušam laulātajam pensionāram saņemt līdzīgu daļu (pusi) no laulības laikā iegūtā kopīgā īpašuma – mirušā laulātā pensijas (turpmāk arī – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1., 105. un 110. pantam.

2. Likuma „Par valsts pensijām” 37. panta trešā daļa (redakcijā, kas ir spēkā līdz 2019. gada 1. janvārim) nosaka: „Pensijas saņēmēja nāves gadījumā pārdzīvojušajam

laulātajam, pamatojoties uz viņa pieprasījumu, piešķir un izmaksā vienreizēju pabalstu mirušā laulātā divu pensiju apmērā. Tiesības uz vienreizējo pabalstu ir tad, ja mirušā laulātā nāves dienā pārdzīvojušais laulātais ir vecuma, invaliditātes vai izdienas pensijas saņēmējs un nāve iestājusies pēc 2007. gada 1. janvāra. Tiesības uz pabalstu ir, ja tas pieprasīts sešu mēnešu laikā no mirušā laulātā nāves dienas.”

Ar 2018. gada 26. aprīļa likuma „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām”” 1. pantu šā likuma 37. panta trešā daļa izteikta jaunā redakcijā: „Pensijas saņēmēja nāves gadījumā pārdzīvojušajam laulātajam, kurš ir Latvijas Republikas vecuma, invaliditātes, izdienas vai speciālās valsts pensijas saņēmējs, pamatojoties uz viņa pieprasījumu, piešķir pabalstu 50 procentu apmērā no mirušajam laulātajam saskaņā ar šo likumu piešķirtās pensijas (ieskaitot piemaksu pie pensijas par apdrošināšanas stāžu, kas uzkrāts līdz 1995. gada 31. decembrim). Tiesības uz pabalstu ir 12 mēnešus no pensijas saņēmēja nāves dienas, ja pieprasījums iesniegts sešu mēnešu laikā no pensijas saņēmēja nāves dienas. Ja pieprasījums iesniegts vēlāk, tiesības uz pabalstu rodas ne agrāk kā sešus mēnešus pirms pieprasījuma iesniegšanas dienas un ir ne ilgāk kā līdz dienai, kad pagājuši 12 mēneši no pensijas saņēmēja nāves dienas. Pabalstu izmaksā šā likuma 32. panta pirmajā daļā un 38. pantā noteiktajā kārtībā.” Saskaņā ar minētā likuma 2. pantu likumā „Par valsts pensijām” 37. panta trešās daļas jaunā redakcija stājas spēkā 2019. gada 1. janvārī.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. – 19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punkts noteic, ka, izskatot pieteikumu, Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikumā

ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Pieteikuma iesniedzēji jau iepriekš trīs reizes ir vērsušies Satversmes tiesā ar saturiski līdzīgiem pieteikumiem. Proti, pieteikumā Nr. 25/2015 Pieteikuma iesniedzēji apstrīdējuši likuma „Par valsts pensijām” 37. panta trešās daļas atbilstību Satversmes 1., 89. un 110. pantam. Pieteikumā Nr. 183/2015 Pieteikuma iesniedzēji lūguši atzīt likuma „Par valsts pensijām” 37. panta trešo daļu, ciktāl tā neregulē laulāto pensionāru pamattiesības uz laulības laikā iegūtu kopīgu īpašumu (abu laulāto pensiju) līdzīgās daļās, par neatbilstošu Satversmes 89., 105. un 110. pantam. Savukārt pieteikumā Nr. 125/2017 – likuma „Par valsts pensijām” 37. panta trešās daļas, ciktāl tā neregulē tiesības pārdzīvojušam laulātajam pensionāram saņemt līdzīgu daļu (pusi) no laulības laikā iegūtā kopīgā īpašuma – mirušā laulātā pensijas, atbilstību Satversmes) 1., 89., 105. un 110. pantam.

Izskatot minētos pieteikumus, Satversmes tiesas kolēģijas ir pieņēmušas lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu. Attiecībā uz pieteikumu Nr. 25/2015 Satversmes tiesas 1. kolēģija (datums) lēmumā norādījusi, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām. Savukārt, izskatot pieteikumu Nr. 183/2015 un Nr. 125/2017, Satversmes tiesas kolēģijas lēmumos konstatēja, ka tie satur tādus pašus trūkumus, kas tika norādīti (datums) kolēģijas lēmumā par atteikšanos ierosināt lietu.

Atkārtoti iesniegtajā pieteikumā ir mainījies prasījuma formulējums, proti, lūgts izvērtēt arī 2018. gada 26. aprīļa likuma „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām””, ciktāl ar minēto likumu šā likuma 37. panta trešā daļa izteikta jaunā redakcijā, neregulējot tiesības pārdzīvojušam laulātajam pensionāram saņemt līdzīgu daļu (pusi) no laulības laikā iegūtā kopīgā īpašuma – mirušā laulātā pensijas, atbilstību Satversmes 1., 105. un 110. pantam. Papildus tam atkārtoti iesniegtais pieteikums papildināts ar apsvērumiem par to, ka apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu, tam ir leģitīms mērķis, taču likumdevēja izraudzītais līdzeklis nav piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai. Tāpat Pieteikuma iesniedzēji ir papildinājuši pieteikuma juridisko pamatojumu ar jauniem argumentiem par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 1. pantam.

Tādējādi pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegtajiem pieteikumiem un Satversmes tiesas kolēģijai no jauna ir jāpārbauda tā atbilstība Satversmes tiesas likuma prasībām.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

6. Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa nosaka: „Konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai.” Savukārt šā panta sestās daļas 1. punkts kopsakarā ar 18. panta pirmās daļas 4. punktu prasa pamatot, ka tieši apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai izraisa pieteikuma iesniedzējam pamattiesību aizskārumu.

No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēji ir laulībā un šobrīd saņem vecuma pensiju. Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka viņu pamattiesības, iespējams, tiks aizskartas nākotnē viena laulātā nāves gadījumā.

Satversmes tiesas praksē ir pausta atziņa, ka pamattiesību aizskārumus var būt arī nākotnē sagaidāms. Tas nozīmē, ka pastāv pamatota un ticama iespējamība, ka apstrīdētās normas piemērošana varētu radīt nelabvēlīgas sekas konstitucionālās sūdzības iesniedzējam (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12.1. punktu*). Vērtējot nākotnē sagaidāmu personas pamattiesību ierobežojumu un izlemjot jautājumu par lietas ierosināšanu, Satversmes tiesa ņem vērā gan risku, ka šis ierobežojums nenovēršami skars konkrēto personu, gan arī iespējamo personas tiesisko interešu aizskārumu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 22. jūnija sprieduma lietā Nr. 2009-111-01 10. punktu*).

Pieteikumā ir pausts uzskats, ka viena laulātā pensionāra nāves gadījumā samazināsies pārdzīvojušā laulātā ienākumi (vīra nāves gadījumā par 541,89 euro, bet sievas – 48,03 euro), tādējādi pasliktinot turpmāko dzīves kvalitāti, jo pensijas izmanto abi laulātie vienādās daļās. Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētajās normās paredzētie apstākļi radīsies nākotnē un nenovēršami skars laulātos.

Ir jāņem vērā, ka apstrīdētās normas piemērošana ir atkarīga no vairākiem apstākļiem, proti, pastāv iespējamība, ka apstrīdētā norma nemaz netiks piemērota, kā arī ir iespējamās

situācijas, kad ar apstrīdētās normas piemērošanu nerastos Pieteikuma iesniedzēju norādītās nelabvēlīgās sekas.

Tomēr pieteikumā nav sniegts pamatojums tam, ka apstrīdētās normas radīs Pieteikuma iesniedzējiem tādu kaitējumu, kura dēļ lieta Satversmes tiesā būtu ierosināma jau pirms apstrīdēto normu piemērošanas. Proti, pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, ka sekas, kas rastos, piemērojot apstrīdētās normas, varētu būt būtiskas un nenovēršamas.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta, 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] un [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 101/2018).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

S. Osipova